

Het formeren van ons erfgoed

De informateur, die werkt aan de coalitie van CDA, PvdA en ChristenUnie, wordt traditiegetrouw overladen met suggesties, die beslist in het regeerakkoord geregeld zouden moeten worden. Open brief in ESB van 12 januari 2007 over het onderwijs, oproep van werkgemers tot het nemen van daadwerkelijke stappen in de richting van een duurzaam energiebeleid en waarschuwingen, dat verdergaande flexibilisering van de arbeidsmarkt leidt tot "verpruising van ons sociaal kapitaal" (NRC 24 januari 2007). Het valt op dat veelal impliciet wordt verwezen naar waarden, die wij in het verleden met zijn allen hebben opgebouwd en waarvan de informateur en de coalitiepartners zich niet of onvoldoende bewust zijn. De waarschuwingen en suggesties voor de informateur betreffen eigenlijk ons erfgoed op het terrein van natuur, energiebronnen en infrastructures, zoals wegen, zorg en onderwijs. Het gaat daarbij overigens niet alleen om fysieke en materiële zaken, maar evenzeer over immateriële verworvenheden. Denk aan de waarden, normen en gebruiken, die de samenleving zich in de loop van generaties eigen heeft gemaakt, het gaat om instituties, die de leden van de verschillende gemeenschappen binnen onze samenleving binden en in staat stellen conflicten te voorkomen, of in goede banen te leiden. Dergelijk immaterieel erfgoed vormt als het ware het cement van de gemeenschap, een bindmiddel waar volgens veel raadgevers van de informateur zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Probleem is dat wij als samenleving eigenlijk geen goed expliciet beeld hebben van ons erfgoed. Wat rekenen wij tot datgene dat wij willen behouden voor het heden en willen doorgeven aan de toekomst? Op die vraag is geen gemakkelijk antwoord te geven omdat de inhoud van ons erfgoed relatief en dynamisch is. Ik heb het idee dat wij voor wat de materiële kant van de zaak betreft een redelijk beeld hebben, maar wat het immateriële deel van ons erfgoed betreft moeten wij het vooral met ad hoc kreten doen. Over de materiële kant verschillen wij weliswaar van mening over de aard, omvang en aanpak van de milieuproblematiek en de vraagstukken rond onze infrastructures, maar wij zijn ons er zo langzamerhand wel van bewust dat er iets moet gebeuren. Daar kunnen de architecten van het nieuwe regeerakkoord niet meer onderuit. Ook van ons materiële culturele erfgoed zijn wij ons beter bewust geworden sinds de UNESCO in 1972 het initiatief heeft genomen voor de Overeenkomst voor het Werelderfgoed. Op de Werelderfgoedlijst prijken uiteenlopende uitingen van onze cultuur, zoals de Stelling van Amsterdam, de molens bij Kinderdijk en de Beemsterpolder. Maar hoe

staat het met ons immateriële erfgoed? In 2003 heeft de UNESCO een nieuwe conventie aangenomen, die het immateriële culturele erfgoed betreft (*Convention For the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*). Het gaat dan om uitingen van taal, podiumkunst, feestelijke gebeurtenissen, maar ook om sociale praktijken, zoals de besluitvormingsprocessen over sociaal-economische kwesties, over rituelen van onderhandelingen, over de rol van contracten en vertrouwen in het economisch verkeer. Denk in dat verband aan de betekenis van een contract in de Angelsaksische context, aan het 'groepsbelang' in Japan en aan de betekenis van consensus in het Nederlandse Poldermodel. Het immateriële erfgoed is van grote betekenis voor economieën, omdat het gaat om het cement van sociaal-economische systemen, om de coördinatiemechanismen, die gedragingen op elkaar afstemmen en conflicten tot overeenkomsten kunnen maken. Als het immateriële erfgoed erodeert, niet goed wordt bewaard en gekoesterd, dan dreigt het cement van de samenleving te verdwijnen, waardoor samenlevingen tot los zand worden. Het wordt hoog tijd dat wij ons ook bewust worden van het immateriële deel van ons erfgoed, zodat ook die verworvenheden beter naar de informateur kunnen worden geëxpliciteerd. Het immateriële erfgoed is dan geen resultaat meer van een willekeurig selectieproces, maar onderwerp van bewust beleid.

Kortgeleden heeft de nationale UNESCO Commissie in Nederland het initiatief genomen om tot een inventarisatie van het Nederlandse immateriële erfgoed te komen (Nationale UNESCO Commissie, 2006). Zoals de commissie zelf schrijft is het programma voor het culturele erfgoed in Nederland nog weinig bekend. Daarin moet mijns inziens snel verandering komen, omdat uitvoering van zo'n programma leidt tot de noodzakelijke bewustwording in de samenleving van wat wij met zijn allen van fundamentele waarde achten. Daar zonder blijven debatten over normen en waarden en daaraan gerelateerde suggesties voor de informateur teveel 'in de lucht hangen'. Onduidelijkheid kunnen wij ons wellicht permitteren als het gaat om een procentje meer of minder daling van het begrotingstekort, maar als het gaat om ons erfgoed kan een regeerakkoord niet helder genoeg zijn.

LITERATUUR

Nationale UNESCO Commissie (2006) *Immaterieel Erfgoed in Nederland*. Den Haag, 2006.